

апеляціями до національного, сьогодні викристалізувалась у глибинно-особистісний підхід до національних цінностей, звичаїв, традицій і культури. У переважній більшості молодь України сприймає українське не інакше, як своє власне, переводить його в свій духовний світ, формує на цій основі світоглядні орієнтації. І цей процес буде і поглиблюватись, і поширюватись.

Тому для забезпечення духовного розвитку студентської молоді потрібно:

- впроваджувати заходи, спрямовані на створення належних умов;
- здійснювати популяризацію культурних надбань серед молоді;
- залучати до участі у масових культурно-просвітницьких заходах;
- забезпечити умови для професійної майстерності молоді;

– підвищити вимоги до діяльності телебачення і ЗМІ, запроваджувати заходи попередження їх негативного впливу;

– сприяти ефективному використанню телебачення та ЗМІ для ствердження духовного розвитку студентської молоді та загальнолюдських цінностей.

Література

1. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава : Ред. газ. «Полтавський вісник», 1994. – 191 с.
2. Духовні орієнтації молоді: динаміка і формування [за ред. Надольного І. Ф.] – К., 1994. – 117 с.
3. Етика ділового спілкування : курс лекцій / Т. К. Чмут, Г. Л. Чайка, М. П. Лукашевич, І. Б. Осечинська. – К. : МАУП, 1999. – 208 с.
4. Кульчицький О. Основи філософії і філософічного знання / О. Кульчицький. – Мюнхен ; Львів, 1995. – 288 с.
5. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори : у 5 т. – Т. І. – К. : Рад. школа, 1976. – 654 с.
6. Феномен нації. – К., – 1998. – 86 с.
7. Юзвак Ж. Духовність як психологічний феномен: структура та чинники розвитку / Ж. Юзвак // Філософська думка. – 1999. – № 5. – С. 139–151.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2011 р.

УДК 13.00.04

Пальчикова О. О.

викладач-стажист.

Криворізький державний педагогічний університет

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КРОСКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті визначено сутність понять «підхід», «культура», «кроскультурний підхід», розкрито особливості кроскультурного підходу та його роль у викладанні іноземних мов.

Ключові слова: *підхід, культура, кроскультура, мультикультуралізм, кроскультурний підхід.*

В статье определена сущность понятий «подход», «культура», «кроскультурный подход»; раскрыты особенности кроскультурного подхода и его роль в обучении иностранным языкам.

Ключевые слова: *подход, культура, кроскультура, мультикультурализм, кроскультурный подход.*

The article defines the essence of the notions «approach», «culture», crosscultural approach», reveals the main peculiarities of the crosscultural approach and its role in foreign language teaching.

Key words: approach, culture, crossculture, multiculturalism, crosscultural approach.

(а) – постановка проблеми) Найсуттєвішим та найоптимальнішим способом трансляції й обміну інформацією на сьогоднішній день є мова, що сприяє накопиченню та передачі цінностей, вираженню почуттів і створенню міжкультурних зв'язків. Процес глобалізації ринку й економіки країни загалом суттєво впливає на суспільні відносини і вимагає від сучасної освіти створення підходів для подолання культурних і мовних бар'єрів. У нинішньому світовому просторі активно послуговуються іноземними мовами як засобом, що сприяє досягненню порозуміння між представниками різних частин світу. Саме тому перед нашою державою постало важливе питання орієнтації середньої та вищої освіти на гуманітаризацію навчання, створення та розвиток кроскультурних відносин між різними культурними спільнотами і народами.

(б) – аналіз останніх досліджень і публікацій) Проблема кроскультурної освіти знаходить своє вираження в роботах вітчизняних та зарубіжних учених у різних аспектах: упровадження мультикультурного підходу в освіті (О. Ольхович, І. Балицька, В. Мамонова й ін.); проблеми міжкультурної комунікації в контексті кроскультурного навчання (В. Дороз, Ю. Прохоров, Л. Гришаєва, Т. Атрощенко, О. Губенко, А. Токарева та ін.); формування кроскультурної компетенції у процесі викладання іноземних мов (М. Бахтін, П. Сисосєв, В. Топалова, І. Тараненко та ін.); соціокультурні стереотипи в процесі кроскультурного навчання (В. Дороз, В. Рижков, Ю. Прохоров); діалог культур у процесі всесвітньої глобалізації (В. Біблер, Ю. Демерієва, В. Сафонова, Ю. Ємельянов).

У світовій педагогіці виокремлюється кілька підходів до розуміння суті кроскультурної моделі освіти:

- акультураційний;
- діалоговий;
- соціально-психологічний.

Проблема акультураційного підходу посідала чільне місце в роботах У. Зандфукса, Ф. Фтенакіса. Вищезгадані вчені вважали, що полікультурна освіта повинна починатися з вивчення національних звичаїв і традицій, які в майбутньому, орієнтуючись на звичаї і традиції іноземної культури, мають підлягти преробленню, унаслідок чого окреслити нові культурні орієнтири.

Ідею діалогового підходу досліджували такі видатні вчені, як Л. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер, А. Шафріков, Х. Томас, Х. Гепферт. Головною його метою вбачали в ознайомленні та тісній взаємодії різних культур задля розширення меж світогляду, обміну культурним надбанням та взаєморозуміння між народами. Проте головною ідеєю є збагачення особисто-

сті, розкриття власного «Я» крізь розуміння та поважне ставлення до культурних цінностей інших народів, до власного «Я» іноземних спільнот.

В останні роки особливою увагою в дослідників користується соціально-психологічний підхід до визначення поняття «полікультурна освіта», прихильники якої (С. Гайтанідес, П. Бордьє, А. Еммі, Х. Есінгер, І. Граф та ін.) вважають, що необхідною передумовою формування полікультурної освіти є розвиток міжкультурних зв'язків у руслі орієнтації на соціальні цінності.

Отже, кроскультурний підхід у процесі викладання іноземних мов знаходиться в процесі становлення і розвитку, потребує аналізу й узагальнення, що і зумовлює актуальність пропонованої статті.

Мета роботи полягає у (в) – формулювання мети статті) розкритті сутності кроскультурного підходу у викладанні іноземних мов.

(г) – виклад основного матеріалу дослідження) У сучасному полікультурному просторі міжкультурні відносини стають дедалі тіснішими, що зумовлює необхідність ознайомлення з культурами та мовами інших народів. Сьогодні процес глобалізації та мультикультуралізму неможливо уявити без особистісного та професійного спілкування іноземною мовою, тому першочерговим завданням середньої та вищої освіти є вибір основних підходів та методів вивчення іноземних мов і специфіки їх реалізації в процесі навчання.

Поняття «підхід» є досить широковживаним, але не має єдиного загальноприйнятого тлумачення. За визначенням В. Маткіна, «підхід» – це стратегія дослідження освітнього процесу, базова ціннісна орієнтація, що визначає позицію педагога [3, с. 38].

Згідно з тлумаченням окресленого поняття С. Ніколаєвою, «підхід» визначається як загальна концептуальна позиція, яка скеровує процес навчання [4, с. 38].

На основі аналізу науково-методичної літератури, де подано різноманітні педагогічні підходи, можна зробити висновок про те, що поняття «підхід» окреслено нечітко і дуже рідко визначається спеціально.

Звертаючи на певні погляди деяких науковців, термін «підхід» можна витлумачити як стратегічний напрям навчання, що сприяє визначенню головної мети і завдань освітнього процесу та скеруванню їх на досягнення позитивного результату.

Сучасна педагогічна думка, ґрунтуючись на працях учителів-практиків окремлює такі основні підходи в освіті, як комунікативний, компетентнісний, системний, проблемний, індивідуальний, інноваційний, біхевіористський, інноваційний. З погляду вчених, дані підходи ефективно сприяють адаптації студентів до реальних професійних умов і підвищують якість викладання загалом.

На сьогоднішній день суттєвого значення і поширення в мультикультурному суспільстві набув саме кроскультурний підхід. Для розуміння

значення кроскультурного підходу в системі освіти важливе значення має поняття «культура», що є невід'ємним компонентом у сприйнятті та розумінні іншомовного мислення, стилю життя та світобачення.

Термін «культура» витлумачувало багато зарубіжних та вітчизняних учених. Спочатку цей термін означав оброблення та догляд за землею, пізніше – процеси виховання і навчання. Уперше дещо ширше термін «культура» був ужитий у роботі Марка Тулія Цицерона «Тускуланські рукописи» (45 р. до н. е.), в переносному значенні означав оброблення людського розуму.

У другій половині XVIII ст. культура розглядається як спосіб життєдіяльності, що відрізняє людську діяльність від тваринного існування (французькі просвітителі); як історичний розвиток людства, який забезпечує прогрес у багатьох сферах життєдіяльності (німецький класичний ідеалізм – Кант, Фіхте, Шеллінг, Гегель; нім. романтизм – Шиллер, Шлегель; нім. Просвітництво – Лессінг, Гердер).

На початку XX століття термін «кроскультура» застосовувався в тісному взаємозв'язку з поняттям «суспільство». З одного боку, культура розглядається як окремий його аспект, з іншого – складова суспільства, яка охоплює всі сфери соціального життя.

На сьогоднішній день немає єдиного загальновизнаного тлумачення поняття культури, але найбільш авторитетним та перспективним вважається визначення, у якому культура розглядається як специфічний спосіб перетворення людських можливостей у соціально значущі цінності [2].

Відповідно, термін «культура» певним чином взаємовідноситься з терміном «кроскультура», який нещодавно з'явився у публікаціях вітчизняних та зарубіжних науковців, однак набув уже особливої актуальності у полікультурному суспільстві.

Поняття «кроскультура», «полікультура», «мультикультура» є дуже близькими, але мають деякі розбіжності за значенням. Уперше «мультикультуризм» з'явився в Канаді в 60-х рр. XX століття та позначав етнокультурні, расові та релігійні відмінності серед населення країни [2]. Окреслений термін набув поширення в 1977 в Лондоні за допомогою авторів педагогічного словника, які вважали полікультурну освіту віддзеркаленням ідеалів культурного плюралізму у сфері освіти [5].

Міжнародна енциклопедія освіти розглядає поняття «мультикультура» як «педагогічний процес, у якому репрезентуються дві або більше культури, що відрізняються за мовною, етнічною, національною або расовою ознакою» [6]. Інакше кажучи, людина у мультикультурному суспільстві має право на свободу вираження культурного досвіду [1, с. 96]; зберігає свою неповторність та індивідуальність, оскільки не піддається впливам інших культур.

Термін «кроскультура» є своєрідним етапом генези вищенаведених понять, сприяючи їх більш глибокому розкриттю та вдосконаленню. «crossculture» в перекладі з англійської дослівно означає «перетин культур», тобто взаємопроникнення цінностей різноманітних культур в резуль-

таті діалогу між ними. Діалог передбачає взаємодію та взаємообмін культурним досвідом, що приводить до взаємозбагачення культурної спадщини. Ознайомившись із чужим культурним надбанням, людина підсвідомо засвоює деякі риси, характерні лише для тої чи тої культури, що з часом допоможе їй зробити висновки про менталітет загалом. Окрім того, пізнання особливостей іноземних культур створює умови для кращого засвоєння іноземної мови, оскільки вербальне спілкування найкраще реалізується в культурному середовищі, мова якого вивчається. У свою чергу, комунікація на міжнародному рівні нездійсненна без знань іноземної мови, адже мова – матеріальне відображення культури. Завдяки їй реалізується прямий зв'язок між позначуваним і позначувальним, унаслідок чого відбувається упорядкування накопиченого досвіду; саме мова надає вичерпне розуміння найтонших відтінків значень культурних універсалій.

Отже, розглянувши та визначивши основні поняття кроскультурної освіти, можна зробити висновок, що кроскультурний підхід – спосіб навчання, який дозволяє тісно взаємодіяти з культурою та мовою носіїв через взаємообмін та взаємозбагачення культурно-освітнього простору різних країн і народів. Таким чином, на підставах аналізу навчально-методичної та педагогічної літератури було розкрито особливості кроскультурного підходу у викладанні іноземних мов.

Література

1. Дрожжина С. Мультикультуралізм: теоретичні та практичні аспекти / С. Дрожжина // Політичний менеджмент. – 2008. – № 3. – С. 96–106.
2. Мамонова В. А. Мультикультуралізм: різноманітність і множество [Електронний ресурс] <http://credonew.ru/content/view/606/32/>.
3. Маткин В. В. Теория и практика развития интереса к профессионально-творческой деятельности у будущих учителей: ценностно-синергетический подход : дис. ...доктора пед. наук : 13.00.08 / Маткин Василий Васильевич. – Екатеринбург, 2002. – 255 с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : [підручник] / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
5. International Dictionary of Education. London, 1977. – P. 273.
6. International Dictionary of Education. – Vol. 7. – Oxford, 1994. – P. 3963.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2011 р.

УДК 37.015.31:177.022.1

Олинець Т. В.

аспірант,

Інститут проблем виховання НАПН України

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У МОЛОДІ

У статті аналізуються теоретичні основи виховання крос-культурних цінностей у молоді. Розглядаються ключові підходи та основні положення сучасного крос-культурного виховання.

Ключові слова: крос-культурні цінності, міжкультурні зв'язки, культура, культурне середовище.